

Скупштине грађана

Оне су древна установа непосредне демократије, потекле из античких времена а највише развијене у пракси атинске демократије. Ту скупштину грађана у Атини (eclesia) су чинили слободни и пунолетни грађани старији од 20 година. Они су се састајали скоро сваке недеље, с тим да се за пуноважно одлучивање тражио кворум од 6000 грађана. Скупштина је као прегломазно тело за одлучивање (и извршавање) о свим питањима политике имала и своје извршне органе: Веће 500, Одбор 50, војне заповеднике, извршне службенике као и судове (судије и пороту). На овим скупштинама, које су брижљиво припремане, расправљало се и одлучивало (као и бирали и контролисали њени органи) о разним питањима града-полиса и то у атмосфери толеранције и уважавања мишљења свих грађана. Касније ову установу срећемо у оквиру локалне самоуправе у Енглеској (парохијални савети или зборови) и САД (градски и сеоски зборови) док су у Швајцарској функционисале општинске скупштине. У Швајцарској и појединим њеним мањим кантонима позната је и институција Landsgemeinde и то је највиши орган кантона – скуп свих грађана који се обично састају једном годишње да би усвојили кантоналне законе, бирали кантоналне функционере, усвојили кантонални буџет и донели разне административне одлуке.

3. ИНСТИТУЦИЈЕ НЕПОСРЕДНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ У СРБИЈИ

И Србија као и претходне Југославије (у чијем саставу је егзистирала као федерална јединица) и то како она социјалистичка Југославија, тако и она Трећа (постсоцијалистичка), познају праксу непосредне демократије и поједине институције и облике непосредног одлучивања. Тако су сви устави Друге (социјалистичке) Југославије предвиђали факултативни референдум и то важи како за онај први, Устав ФНРЈ од 1946. год. тако и за остале, да би се са увођењем самоуправљања проширила његова примена и у предузећима и другим установама као и развиле још неке институције непосредне демократије примерене самоуправној организацији друштва. Нарочито је Устав СФРЈ од 1963. год. успостављајући интегрално самоуправљање, разрадио и употпунио његов механизам институцијама непосредног одлучивања на зборовима бирача, путем референдума и других облика непосредног одлучивања у радној организацији, општини и другим друштвено-политичким заједницама. Ту тенденцију је следио и Устав од 1974. год.